

se ne morejo s sočivjem nikakor primerjati, ker imajo scer veliko več močca, pa sila malo beljakca; so scer te jedila tečniši in lože prebavljive kakor zelenjad, vunder se krompir in vse korenike v nobeni reči ne morejo meriti z mesam, kruham in sočivjem. Iz krompirja se scer napravi veliko kervi in tudi masti v človeškem in živinskem truplu, ali krepko in močno meso se ne naredi iz krompirja, tudi je kri iz krompirja lena, in možgani ne dobivajo potrebniga beljakca. Človek, ki večidel od krompirja živi, nima prave moči, njegovakri je gosta in lena, glava je bolj topa. Tega živa priča — pravi Molešott — so Irci, ktere bo ob pomanjkanju druge hrane, krompir vse polénil in potopil.

Sadje, ki hladí človeka ob vročini poletja, in se okusu toliko prileže, ima tudi nekoliko redivne moči v sebi, in kolikor več je beljakca, močca in olja v njem, toliko tečniši je; za to se po pravici mandeljni, orehi in kostanj prištevajo k redivni hrani. Mnoge kisline, ki so v sadji, kakor jabelčna, limonina in vinska kislina imajo tudi to dobro lastnost, da razkrojujejo beljakca družih jedil, in tudi zavoljo tega je sadje zdravo in dobro.

Vedne premembe, ki se po življenji v našim truplu godé, pa terjajo dostojno mero pijáče; nar bolj naravna, potrebna in zdrava pijáča pa je voda.

Le z vodo združene so naše navadne tako imenovane terde jedila (mesó, kruh, sočivje itd.) zdrava hrana.

Ker pa je mleko po svojih obstojnih delih hrana in pijáča, se smé po pravici réči, da je mleko za popadek vsiga življenja.

Pa med mlekam in mlekam je velik razloček, kar tečnost in prebavljivost vtíče.

Od družih pijác drugikat.

Potovanje po Laškim.

Spísal M. Verne.

7. pismo.

Dragi prijatel!

V Folinji 16. rožnika 1847.

V Mačerati sim prenočil in gotovo bolj sladko spal, ko v letu 1815 kralj Murat, ko so ga naši Austriani tod okrog hudo stiskali. — Drugi dan, 15. rožnika, sim šel zgodaj iz Mačerate naprej. Tú se pride v lep velik dol, na široko prav prijazno polje, ki ga okrog in okrog zali griči obdajajo. Na tem polji in okrog po gričih so 3. dan velikiga travna 1815 Austriani, ki jih je general Bianki (Bianchi) vodil, Neapolitane ž njih kraljem Murat-am hudo otepli. Čez dva tisuč je bilo pobitih. Še naprej se pride v Tolentín, kamor je od Mačerate 12 milj.

Tolentín šteje do 5000 duš, pa je revno vmazano mestice verh zaliga griča; vender je zavolj tega k nekaki časti prišlo, de je general Bonaparte tú v letu 1797 s papežem Pij-am VI. mir storil. Tudi prej v misel vzeti boj se imenuje boj pri Tolentínu. — Tú sim se le toliko mudil, kolikor je bilo treba, de sim zalo cerkev sv. Miklavža Tolentinskiga ogledal. Za velikim altarjem je velika železna skrinja s svetnikovim truplam, dobro k tlam priklenjena, in ne vém s koliko ključavnicami skerbno zaperta. Ko sim jo ogledoval, mi je cerkovnik „mali kruhek“ v roko vtisnil. Kaj je to? ga vprašam. „Vidite, pravi, vsako leto spečemo veliko tacih kruhkov. Na svetnikov god pridejo škof, odprejo skrinjo — in ti kruhki se položijo na svetnikovo truplo, in se potem romarjem delíjo. Dobri so za merzlico, za grižo, ko glava bolí itd.“ „Prijatel! mu odgovorim, vam verjem, za vse utegnejo dobri biti, le za prazen želodec in lakoto niso, ker so premajhni. In res so majčkini ko dvajsetice in še ne pol persta debeli.

Od Tolentína naprej sim se celi dan med visocimi gorami peljal. Apeninske gore so, — samski deli in visokejši verhi se pa v vsakim kraji po domače drugač imenujejo. Opoldne sim — če se iména prav spomnim — v Mučii (Muccia) prav dobro vino pil. Ravno tako je bilo, ko cevedin v Gorici. Drugod v papeževih deželah so vina nekake posebne sladkobe, ki mi ni dopadla.

Popoldne sim prišel v Saravále, velik terg med visocimi gorami, ki pa niso tako zlo kamnite ko naše. Še le o mraku sim prišel na verh Apeninov, na lepo ravnino. Cesta pelje poleg veliciga jezera, ki pa mende ni globoko, ker je bičja dovelj iz vode viditi. Tama je že bilo, ko se je cesta nazdol nagnila, in od tod sim se še čez dvé uri zmiram nazdol v Folinj (Foligno) peljal. Od verha Apeninov dol po klancu na obéh stranéh ceste prek hribov je bilo toliko kresnic, de se nisim mogel prečuditi, kje so se vzele; vse je bilo živo, vse je miglalo in se blesketalo.

O pol dvanajstih ponoči sim prišel pred Folinj, pa mesto, ki je obzidano, je bilo zaperto, in vratár je spal. Debelo čertert ure je voznik terkal in klical prej ko ga je zbudil, de smo vsi trudni vender saj pod streho prišli.

Folinj je lepo mestice, ki šteje čez 10.000 duš. Ljudjé so delavni in premožni. Ko sim zjutraj vstal, nisim veliko maral po Folinjskih ulicah laziti, in tudi ne Folinjskih cerkvá ogledovati, desiravno so mi pravili, de je nekoliko krasnih, visoko čislanih podob viditi, slikanih od slovečih umetnikov. Raji sim šel svetiga Frančiška v Asíz obiskat.

Slovanski popotnik.

Spisuje Fr. Ceguar.

* Slovanski časopisi močno obžalujejo, da je zavolj prepiclega števila naročnikov več slovanskih časopisov konec junija nehati moralo. Tako pišejo „Pohladi“ med drugim: „Časopisi česko-slovanski jeden za drugim ginejo. Moravske „narodne novine“ pod vredništvom g. J. Oherala so s koncem preteklega mesca nehale. Z žalostnim srcem se je poslovil vrednik občinstvu. Mi obžalujemo taki pad in neprerokujemo našemu slovstvu slavne bodočnosti. Nemarnost za slovstvo se širi med nami Slovaki, na Českem in na Moravskem od dné do dné. Kjer se pa slovstvo zanemarja, ondi se narod k spanju pripravlja. Ne bodite tedaj leni Čehi, Moravani, Slovaci! Ako si prihranite kak par goldinarjev, pa zakriva temota vaše oči. Ah ti temota, ako luč zakriješ! Morfej se smeja, prorok pa zdihuje nad Čehoslovani, nad Moravoslovani in nad Slovani Tatranskimi.“ — Ravno tako tudi „Neven“ žaluje, da ima „Pravdonoša“ tako malo naročnikov in med drugim govori: Kaj pomagá, da ljudjé ti časopis tako hvalijo in ga v zvezde kujejo, ako mu pa od druge strani pomoči odrečejo; tega je kriva neka merzlota našega občinstva, ki se je od nekaj časa sém gledé narodnih, posebno književnih stvarí, pojavila. Za resnico, prišli so časi, v kterih na polji dušne omike grémo rakovo pot! Pred nekterimi leti je tlel v persih naših rojakov za vse, kar je narodnega, nek žlahtin naduševljajoč žar, ki je poslednje dobe ugasnul, in na mestu njega se je povsod kakor kača vgnjezdila neka hladna sebičnost, nesloga in nemarnost za svoje; in več zares ni potreba, kakor popustiti to malo narodnih naprav, kolikor jih še imamo in odpreti na široko vrata slavodobitnemu tujstvu. O tempora, o mores! — Tudi „Bčela“ v Celovcu se pritoži, da ima vpešana krila, in da bomorala opešati, ako ji rodoljubi pod perutnice ne sežejo, ker dozdej le 179 naročnikov šteje. Prosi toraj za pomoč in pristavi, da bo konec augusta morala ugasniti, ako se do tistih dob saj še 60 naročnikov ne oglasi.

* V Zagrebu je na svitlo prišel drugi zvezek „arkiva za povestnico jugoslavensku“ pod vredništvom g. Ivana Kukuljevića. K temu zvezku, ki obseže zbirko listin, so pridjani 3 kamnotisi glagolski in obraz krucifixa Dušanovega. To važno knjigo posebno Slovencem priporočimo.

* Nadgrobek za Kollarja izdeluje na Dunaji kamnosek Wasserburger po načertu arhitekta Bergmana po bizantinske obliki. Napis bode:

Jan Kollár,

nar. v Mošovceh dne 29. červenca 1793;

zemr. ve Vidni dne 24. ledna 1852.

Živ jsa v srdci cely národ nosil,

Zemřel žije v srdci národu celého.

Novičar iz slovanskih krajev.

V Gradcu — piše Graški časnik — je bila na vseučelišu 21. t. m. očitna preskušnja iz moralniga modroslovja, pri kateri sta dva Krajnca veliki sreberni svetinji dobila, ki so namenjene v poslavljenje tistim učencam, ki se v imenovanem znanstvu nar bolj obnašajo; poslavljen gospoda sta bila Bradaška France iz Krajnja, učenec modroslovja, in žl. Sauer iz Ljubljane, učenec pravdoslovja. Z veseljem smo brali to poslavljenje naših rojakov.

Iz Šentjurja poleg Krajnja se bere v „Šolskim prijatelju“ so letos krasno šolsko poslopje sozidali. Dolgo dolgo so se že pripravljali in to potrebno srenjsko reč odlašali, tako dolgo, da se je sedanji gosp. župan te reči resnobno poprijel in tudi slavno izveršil. Skupni stroški so se narasli skoraj do 2000 fl. — Vse se bo pozabilo, šola bo pa vendar ostala in stala v čast in dobiček pridnih srenjčanov. Slava jim!

Iz Ljubljane. Pretekli teden sim vžival s svojim prijateljem vesele dni na Bleškem jezeru, ki ima letos toliko gostov, da že več let ne toliko; vse je polno pri Petranu in Burjovcu, večidel Teržčanov, Krajnec sam ne skaže temu prelepemu kraju dostojne časti! Nove toplíce so že toliko izidane, da se ljudje v novim kopalihu že koplejo; kaj lepo bo poslopje, ko bo vse dodelano; tode delo počasi napredje. Od Lesic proti jezeru delajo čez Savo nov most, kar je prav potreba, ker stari most je že zdavnej na zadnjih nogah stal; le nekaj imamo o ti napravi opomniti, da bi ne postavili podlage (grunta) tako plitvo, ker Sava tam ob povodnjih silno dere in zemljo zlo spodkopuje; če ne bojo globokejši šli s podstavo, ga zna Sava v kratkem vzeti. Po nevarnim klancu od Lesic še zmiraj ni na strani ograje, in kakor se kaže, se ne bojo pred naredile, dokler se kakošna nesreča ne zgodi! Fr.

Novičar iz mnogih krajev.

Ravno tako slavno kakor na Ogerskim prejema cesarja na Erdeljskim. Ubogim v Peštu in Budimu je podaril svitli cesar 5000 fl. — Županije na Ogerskim, Erdeljskim, Horvaškim in v Vojvodini so oprostene poštnine za pisma v županijskih opravilih. — Zoper odertíjo ali voherníjo bo prišla nova ojstra postava; dotistihmal ostanejo v veljavnosti sedanje postave. — Ker se od več strani sliši, da šivarski podmojstri (kseli) na svojo roko delajo, se pričakuje vikši prepoved tega postranskiga rokodelstva. — Narodska banka je 27. t. m. za 13 milionov starih bankovcev očitno sožgala. — Sred mesca septembra bo veliko taborišče (Lager) poleg Zagreba in Gradca. — Vpitje zavolj grozdne plesnôbe v južnih Tirolih je bilo večí, kakor je res;

polivanje z nepremočno apnéno vodo se je dobro poterdilo, s scavnico pa ne. — Kakor se sliši, se bo namest strelniga smodníka pri austrijski armadi vpeljala po majorji Lenku popravljena strelna pavola. — Nazim Effendi, predsednik vpravniga svetovavstva v Bosni, turk stare korenine in velik sovražnik keršanstva, ne privoli, da bi se tistih 3000 fl., ki jih je naš cesar pogorelcem v Sarajevim poslal, in kar se je scer v Zagrebu za-nje nabralo, med nje razdelilo! — Piemontška vlada je razglasila postavo, ki z akon vzame popolnoma iz rok cerkve; zoper to se je po svoji dolžnosti upérlo 24 piemontških škofov in vsi Savojski. — Na Angleškim bojo volitve poslancov kmalo dokončane; ali bo večina ministerske ali neministerske stranke, se še sedaj ne vé, ker vsak časnik po svoji stranki izvoljence šteje. — Napoleon a že imenujejo „Visokost“; to kaže, da se „Veličanstvo“ že blizo zadej pelje. — Lovcem bo novica všeč, da na Francoskim nek Delvigne puške dela, s kterimi se zamore na 300 korakov prav varno streljati. — V Cincinnati so imele žene nedavnej velik zbor in so se pogovarjale o ženskih pravicah; vsaka zavezna deržava je imela svojo zastopnico. V posvetovanji je bilo sklenjeno: da hočejo nositi moško obléko, da možém nočejo več biti podložne, da bodo tudi one hodile v vse javne in politiške pogovore, in da z naprej ne bo več njih edina skerb, se z otroci pečati. „Neven“ dobro pristavi: Škoda je, da babelice niso še tega sklenile: da morajo z naprej možje si berke in brade obriti, otroke pestvati in peče nositi. — Staro mesto Babilon je obseglo kadaj 45, Ninive 43, London pa zdaj obseže 23 štirjaških milj; London pa ima čez 2 miliona prebivavcov, med tem, ko jih je imelo Ninive ob času naj večje slave le 600.000.

Slovenske besede *).

(Nabral po Krajskem Andrej Likar).

Porézanec, viereckiger Trambäum. Hraščina, Eichenholz. Kraja, Diebstahl. Mésenica, Monatgehalt. Vztk, Kletterer. Vztkati se, klettern. Polovicati se s kom, aus einem Narren treiben. Počak, das Warten. Cerkvono opasilo, Kirchweihe. Pila, Säge. Piliti, sägen. Piljenica, Sägespäne. Mostnica, dilje za most. Pobiljšek, ein Bene. Strešnik, Dachziegel. Preproka, Flussbeet. Plétenica, jerbas, Korb. Prikladek, Vulgarname (post.: Jože mu je ime, Troha mu je primek, Gričar je prikladek). Podvitek, kar se v klobček podvije. Divjina, Wildpret. Pridoba, erworbenes Gut. Zidišče, Gemäuer. Pohajati, spazieren. Pohajkovati, müssig gehen. Istina, Kapital. Spravilo, erspartes Gut, Sparpfennig. Zbirenga, Rekrutierung. Kal, ein von selbst entstandener Wasserbehälter. Kalnica, das Wasser darin. Kalalo, korec. Kalati, schöpfen (postavim: kalar s kalalom kalnico iz kala kala). Polomaj, heftiger Wind. Vpadati, fallen (voda vpada). Haba, Thürflügel. Tečaj, Uhr- Mülhwerk. Polija — dežnja, anhaltende Regengüsse. Navod, Commission. Logar, Förstner. Uboščina, Armengeld. Strošljiv, zapravljiv, tudi reven. Steklar, Glaser. Pešice, zu Fuss. Prekupec, Ueberkäufer. Plačnik, Zahler. Plašnik, ein Furchtsamer, Hasenfuss. Prečnik, tram v kmetiških izbah. Draga, Vertiefung, Grube. Vojač, Führer. Pepelár, Potaschenbrenner, pepelarnica, Potaschenbrennerei. Slokast, schlank. Privériti se, beim Glauben schwören. Lahkoživec, ein Mensch, der gewöhnlich wohlauf ist. Zabégati koga, einen verlegen machen. Vonjati, riechen. Čajba, Springhäusel. Vganjalica, Räthsel, ænigma. Načetek, Anfang. Jedinščina, Armuth. Bélez, die Bleiche. Cvetna moka, Mundmehl. Zapečatiti, gerichtlich in Beschlag nehmen. Palež, Brand (bolezen na tertí). Sipa, Streusand. Habán, Klachel, Bengel. Čljad, Kinder eines Vaters. Golci (pl.), kahles Gebirge. Dromlja, Maultrommel. Od mem-eti, antworten (od tod od me v Echo).

(Konec sledi.)

*) Ne skovane, ampak čujene v čisto slovenski kočiprostiga seljana. Pis.